

Djeca s oštećenjima sluha u ranom i predškolskom odgoju - iskustva korisnika

Pukec, Jelena

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:717655>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-15**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Jelena Pukec

**DJECA S OŠTEĆENJIMA SLUHA U RANOM I PREDŠKOLSKOM ODGOJU –
ISKUSTVA KORISNIKA**

Završni rad

Čakovec, rujan, 2024.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Jelena Pukec

**DJECA S OŠTEĆENJIMA SLUHA U RANOM I PREDŠKOLSKOM ODGOJU –
ISKUSTVA KORISNIKA**

Završni rad

Mentor rada:

doc. dr. sc. Zlatko Bukvić

Čakovec, rujan, 2024.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. OBILJEŽJA FUNKCIONIRANJA DJECE S OŠTEĆENJIMA SLUHA	3
2.1. <i>Vrste oštećenja</i>	4
2.2. <i>Slušna pomagala</i>	6
2.3. <i>Znakovni jezik</i>	7
2.4. <i>Kako komunicirati s osobama oštećena sluha?</i>	8
3. PRIKAZ SLUČAJA I ISKUSTVA KORISNIKA	10
3.1. <i>Intervju s K.P.</i>	11
3.2. <i>Intervju s L.H.</i>	15
3.3. <i>Intervju s D.P.</i>	16
3.4. <i>Intervju s L.P.</i>	19
4. ZAKLJUČAK	21
LITERATURA	22
POPIS SLIKA	25

SAŽETAK

Sluh je jedno od pet osjetila koje čovjek posjeduje. Oštećenje sluha može se definirati kao nemogućnost (djelomična ili potpuna) upotrebe slušnog organa. Ne nastaju sva oštećenja sluha u isto vrijeme i na isti način, razlikuju se i po stupnju oštećenja. Što je stupanj oštećenja veći, veća je i uloga vidne percepcije u koju se ubraja i čitanje s usana. Čitanje s usana uvelike olakšava komunikaciju osobama s oštećenjem sluha. Slušanjem se usvajaju govor i jezik pa možemo reći da je slušanje temelj komunikacije. Vrlo je bitno da se oštećenje otkrije u ranom djetinjstvu. Ranim otkrivanjem i intervencijom te pravilnom rehabilitacijom može se poboljšati život djece s oštećenjem sluha. Rana intervencija nudi raznolike aktivnosti koje će pomoći djeci, ali i njihovim roditeljima da se bolje nose s teškoćom. Inkluzija je ovdje također bitna. Važno je da se djeca uključe u ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja gdje mogu razviti svoj puni potencijal i osjećaj pripadnosti. Cilj ovog rada je prikazati iskustva roditelja i djece s oštećenjima sluha te njihov put od postavljene dijagnoze, suživota s dijagnozom do polaska u školu.

Ključne riječi: oštećenje sluha, djeca, rehabilitacija, rani i predškolski odgoj, iskustva

SUMMARY

Hearing is one of the five senses which humans possess. Hearing impairment can be defined as the inability (partial or total) to use organs of hearing. Not all hearing impairments occur at the same time or in the same way, and they also differ on the severity of impairment. The bigger the severity, the larger the role of visual perception, which includes lip-reading. Lip-reading greatly facilitates the communication of persons with hearing impairment. Language and speech are acquired by hearing, so it can be claimed that hearing is the basis of communication. It is essential to recognize the impairment in early childhood. Early detection and intervention along with proper rehabilitation can improve the lives of hearing-impaired children. Early intervention offers various activities to help both the children and their parents to handle these challenges better. Inclusion is also very important. It is essential that the children are integrated in early and pre-school education institutions where they can realize their full potential and have a sense of belonging. The purpose of this thesis is to show the experiences of parents and children with hearing impairment and their journey from getting diagnosed and coping with the diagnosis to starting school.

Key words: hearing impairment, children, rehabilitation, early and pre-school education, experiences

1. UVOD

Kada govorimo o pojmu djeteta, prva pomisao koja dolazi jest da se radi o malenom biću koje je ovisno o ljudima. Dijete je zapravo čovjek koji se razvija i to od samog rođenja pa sve do odrastanja i oblikovanja u odraslu osobu. Prema Konvenciji o pravima djeteta, djetetom se smatra osoba do osamnaeste godine života. U našem okruženju nalaze se i djeca s teškoćama u razvoju. Osobe s invaliditetom, u koje spadaju i djeca s teškoćama u razvoju, prema Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom (dalje u tekstu: KPOS) definiraju se kao one osobe koje imaju dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja, a koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprečavati njihovo puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima. Kao i sva ostala djeca, i ona imaju pravo na obrazovanje. To pravo zajamčeno im je člankom 24. KPOS-a gdje se jasno navodi da osobe s invaliditetom imaju pravo na obrazovanje bez diskriminacije i na osnovi jednakih mogućnosti. Primarno obrazovanje započinje u dječjim vrtićima, a njih definiramo kao „predškolske ustanove (sa ili bez podružnica) u kojima se provode organizirani oblici izvan obiteljskog odgojno-obrazovnog rada, njege i skrbi o djeci predškolske dobi.“ (Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe, članak 2., stavak 2., točka 1.). Inkluzivno obrazovanje stavlja u središte činjenicu da su sva djeca različita i imaju različite potrebe koje moramo prihvatiti. Ono im omogućuje da ravnopravno sudjeluju u odgojno-obrazovnom procesu i razvijaju svoja znanja i vještine. Šira društvena zajednica prihvatila je djecu s teškoćama i ta su djeca uključena u programe ustanova ranog i predškolskog odgoja. U rad s djecom s teškoćama uključuju se i odgojitelji, a oni su stručno osposobljene osobe za rad s djecom od prve do šeste godine života. Odgojitelj surađuje sa stručnim suradnicima (logoped, psiholog, pedagog...) i realizira odgojno-obrazovni proces. Osim toga dokumentira i prati rast i razvoj djeteta od dolaska u ustanovu ranog i predškolskog odgoja do njegovog odlaska i polaska u osnovnu školu. Djeca s teškoćama dijele se na:

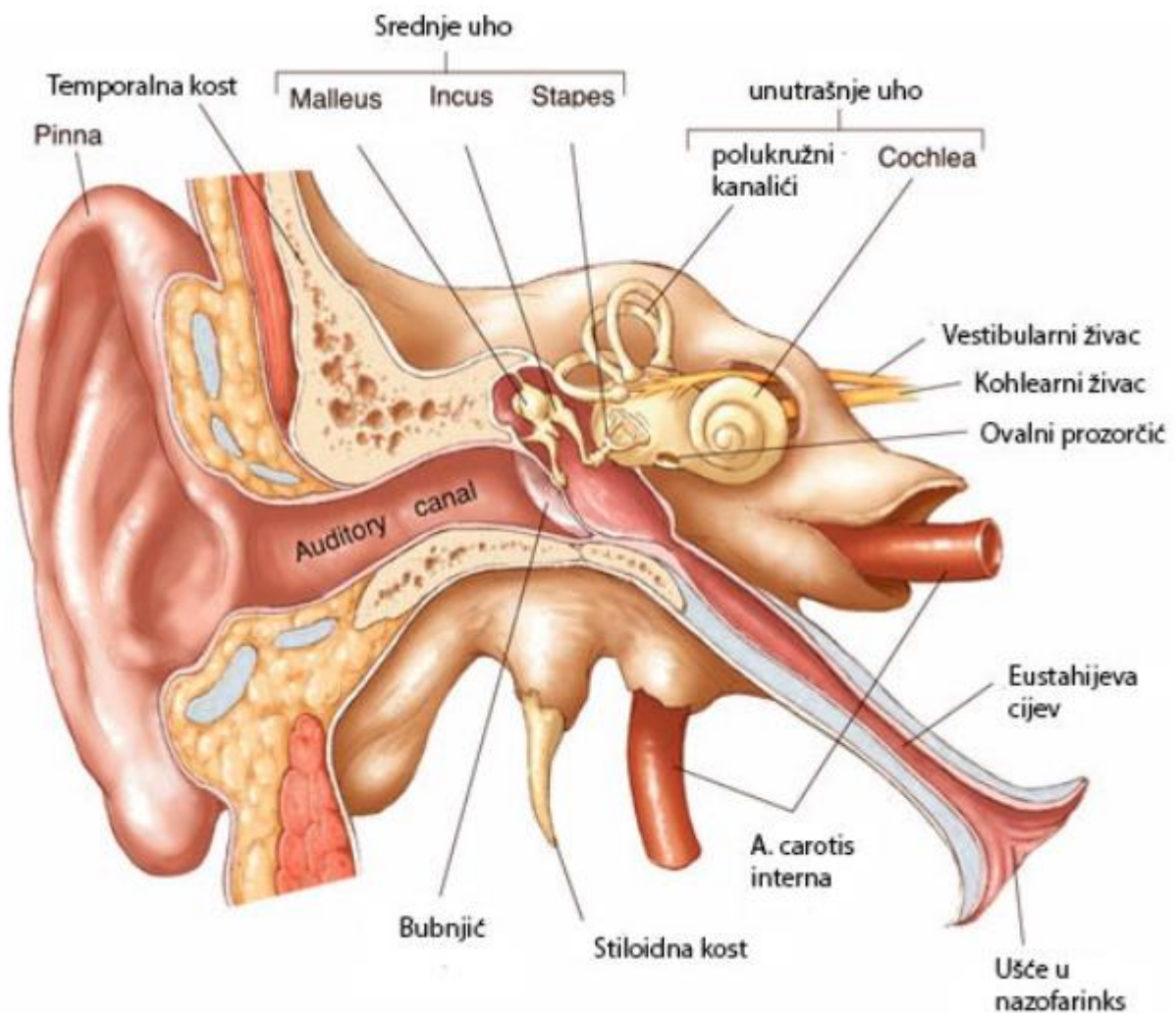
- djecu s oštećenjima vida,
- djecu s oštećenjima sluha,
- djecu s teškoćama jezične, govorne i glasovne komunikacije,
- djecu u promjenama u osobnosti uvjetovanim organskim čimbenicima ili psihozom,
- djecu s poremećajima u ponašanju,
- djecu s motoričkim oštećenjima,

- djecu sniženih intelektualnih sposobnosti,
- djecu s poremećajima iz spektra autizma,
- djecu s višestrukim teškoćama,
- djecu sa zdravstvenim teškoćama i neurološkim oštećenjima.

Svaka od navedenih teškoća je drukčija, a samim time zahtjeva različite načine i prilagodbe rada.

2. OBILJEŽJA FUNKCIONIRANJA DJECE S OŠTEĆENJIMA SLUHA

Ljudsko uho ima tri dijela, a to su: vanjsko, srednje i unutarnje uho (<https://enciklopedija.hr/clanak/uho>). Zvuk počinje vibriranjem objekta, a zrakom se ta vibracija prenosi do vanjskog uha. Bubnjić, koji je smješten u srednjem uhu, pojačava taj zvuk. Čekić, nakovanj i stremen su tri koščice u srednjem uhu i one prenose zvuk na unutarnje uho gdje on prelazi u električni podražaj. Podražaj preko slušnog živca podražuje određeni dio mozga i na taj način čujemo zvukove (Mihaljević, 2016). Frekvencije koje možemo čuti su u opsegu od 16 Hz do 20 000 Hz.

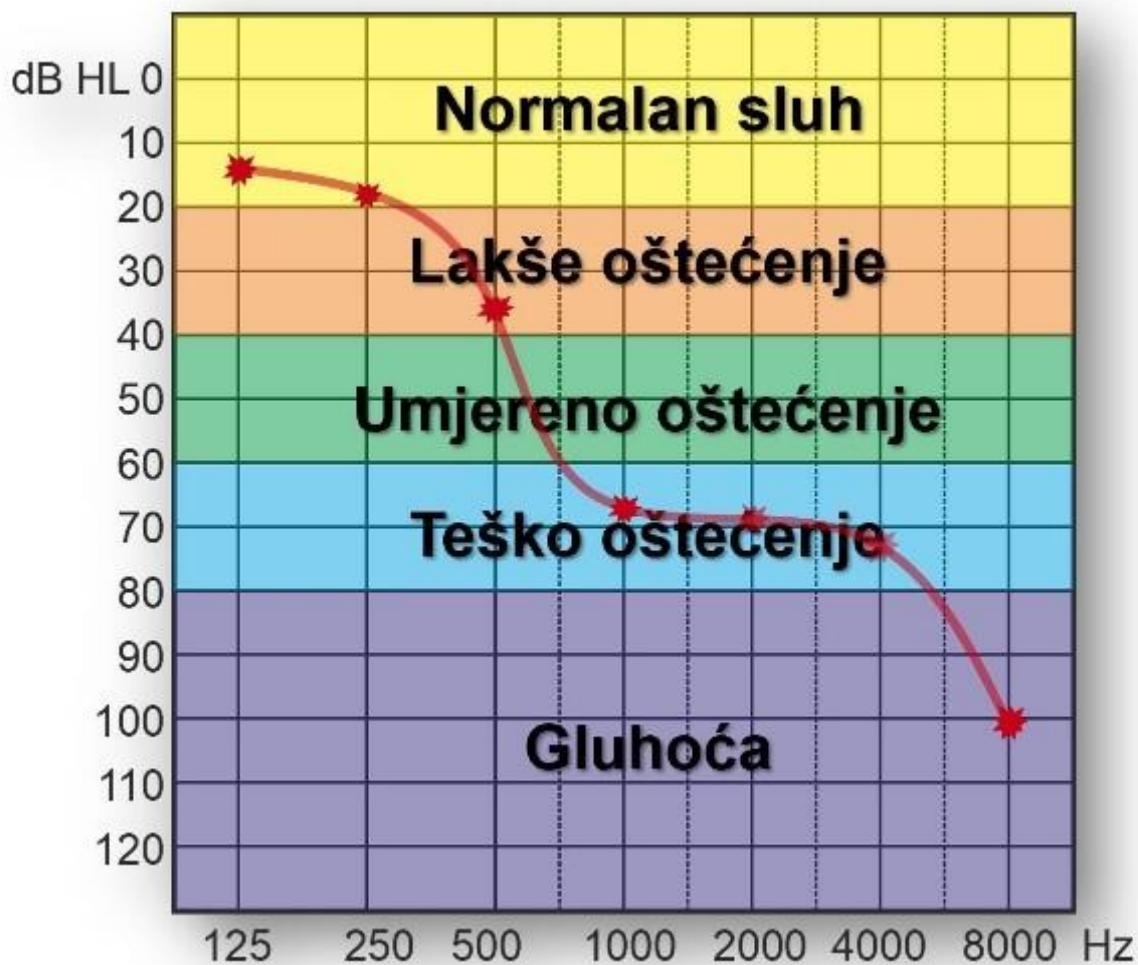
Slika 1. Građa ljudskog uha

Izvor: <https://logoped.hr/poremecaji-i-teskoce/ostecenja-sluha/> (16.8.2024.)

„Sluh je osjet kojim se zamjećuju zvukovi i tumači njihovo značenje.“ (<https://www.enciklopedija.hr/clanak/sluh>). Znanost koja se bavi sluhom naziva se audiologija. Slušanjem se usvaja jezik koji je najbitnije sredstvo u komunikaciji s okolinom. Nemogućnošću usvajanja jezika dijete osim što ne može komunicirati s okolinom može imati i posljedice u kognitivnim sposobnostima, u društvenim vještinama, edukacijskim sposobnostim... „Oštećenje ili gubitak sluha označava djelomičnu ili potpunu nemogućnost slušanja.“ (Mihaljević, 2016 prema Deafness, 2011). Ono se pojavljuje kod 1 do 3 na 1000 novorođenih (Pribanić, 2015). Oštećenje sluha možemo podijeliti po stupnju oštećenja, vremenu nastanka oštećenja i lokaciji oštećenja.

2.1. Vrste oštećenja

Kada govorimo o stupnju oštećenja razlikujemo dva stanja, a to su gluhoća i naglušost. Prema Zakonu o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom, gluhoćom smatramo gubitak sluha u govornim frekvencijama (500 do 4000 Hz) veći od 81 decibela. S obzirom na gubitak sluha razlikujemo dvije vrste gluhoće: urođenu ili stečenu. Stečena gluhoća je ona koja je nastala uslijed nekih bolesti poput meningitisa, šarlaha, tuberkuloze i drugih. Najčešće dolazi do oštećenja unutarnjeg uha. Urođena gluhoća događa se zbog prijevremenog poroda djeteta, nasljednih osobina koje dijete ima ili određenih sindroma. Naglušost je prosječni gubitak sluha od 20 ili 25 do 90 decibela (Bouillet, 2019). Možemo ju podijeliti na lakše oštećenje sluha, umjereno oštećenje sluha, teže oštećenje sluha i neodređeno ili nespecificirano. Lakše oštećenje sluha kreće se od 25 do 35 decibela na uhu s boljim ostacima sluha, umjereno oštećenje je od 36 do 60 decibela na uhu s boljim ostacima sluha dok je teže oštećenje od 61 do 80 decibela na uhu s boljim ostacima sluha. (Zakon o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom, NN 64/01). Svjetske klasifikacije podijelile su nagluhe osobe u četiri klase, a to su: blago nagluhi (20-40 decibela za djecu, a za odrasle 26-40 decibela), umjereno nagluhi (41-55 decibela), umjereno-teško nagluhi (56-70 decibela) i (71-90 decibela) teško nagluhi (Pribanić, 2015). Ako je riječ o blago nagluhom djetetu ono može usvojiti jezik i govor okoline spontano uz pomoć slušnog aparata, ali nailazi na teškoće kad su u pitanju šumnici poput /c/, /č/, /ć/, /s/, /š/, /ž/. Umjereno nagluho dijete, kao i blago nagluho, može usvojiti jezik i govor okoline uz pomoć slušnog aparata, ali se ono se više oslanja na vizualni kontakt kao što je čitanje s usana i lica. Umjereno-teško nagluha i teško nagluha djeca uz pomoć slušnog aparata djelomično interpretiraju jezično-govorne poruke, ono što čuju nadopunjuju čitanje s lica i usana, a govorni jezik mogu naučiti uz habilitacijsku podršku (Pribanić, 2015).

Slika 2. Klasifikacija nagluhих osoba

Izvor: <https://slusni-aparati.hr/2019/10/09/stupnjevi-ostecenja-sluha/> (17.8.2024.)

Što se tiče vremena nastanka oštećenja sluha dijelimo ga na tri razdoblja (Bouillet, 2019):

- 1) prelingvalno oštećenje – urođeno oštećenje koje ima utjecaj na sve aspekte djetetova života.
- 2) perilingvalno oštećenje - oštećenje nastaje kada je dijete u intenzivnom usvajanju govora i jezika, oko 2. do 3. godine života.
- 3) postlingvalno oštećenje - ovo oštećenje nastalo kada je dijete usvojilo govor. Ono će imati bogatija slušna iskustva i lakše će se sporazumjeti s okolinom od djeca koja imaju perilingvalna oštećenja.

Prema lokaciji oštećenja razlikujemo:

1) konduktivnu naglušost (provodna) – ograničen prijenos zvuka kroz vanjsko i srednje uho. Kod djece je stečena te je blago do umjerena. Uzorci su ozljede srednjeg uha, upale srednjeg uha, začepljenja slušnog kanala.

2) perceptivnu naglušost - nastaje uslijed oštećenja pužnice ili oštećenjem slušnog živca. Uzroci zbog kojih dolazi do perceptivne naglušosti su upala unutarnjeg uha, izloženost buci, Menierova bolest.

3) mješovitu naglušost - kombinacija je perceptivne i konduktivne naglušosti. Nastaje zbog prelaska oboljenja sa srednjeg na unutarnje uho

Istraživanja su pokazala da gluha i teško nagluha djeca imaju siromašan vokabular, jezik je disgramatičan i nikada neće dostići razinu pismenosti svojih čujućih vršnjaka (Pribanić, 2015).

2.2. Slušna pomagala

Slušna pomagala su elektronski aparati koji rade kao pojačivači zvuka. Kohlearni implantat ili općepoznat u društvu kao umjetna pužnica jedna je vrsta električnog slušnog pomagala. Sastoji se od dva dijela: vanjskog kojeg čine mikrofoni, procesor govora i zavojnica/prijenosnik te unutarnjeg kojeg čine prijemnik /stimulator i elektroda (<https://www.suvag.hr/sto-je-umjetna-puznica/>). Unutarnji dio ugrađuje se ispod kože uha dok se vanjski dio magnetom drži za vlasište. Kohlearni implantat nadilazi oštećene stanice u pužnici i direktno stimulira slušni živac (Pribanić, 2015). Namijenjen je djeci, ali i odraslim ljudima. Prije samog zahvata osobe moraju obaviti prije operacijsku obradu koja uključuje neurološki pregled, psihološko ispitivanje, audiološku obradu, vestibularnu obradu, utvrđivanje točne jačine gubitka sluha i postajanje povoljnih i nepovoljnih činitelja za operaciju. Kada se prilagodi procesor umjetna pužnica omogućuje čujnost, ali potrebna je rehabilitacija da bi se razvio govor i slušanje. Osobe moraju biti svjesne da im umjetna pužnica neće vratiti sluh u potpunosti, ali će pomoći u razumijevanju govora. Ranom implantacijom i habilitacijom dijete može dostići znanje čujućih vršnjaka. Dođe li do kvara ili isključenja umjetne pužnice djeca ostaju potpuno gluha. Slušni aparati namijenjeni su osobama sa blagim i umjerenim oštećenjem sluha. Djeca koja su kandidati za umjetnu pužnicu predoperativno nose slušni aparat kako bi osvijestili zvukove i glasove oko njega. Nagluhoj djeci dodjeljuje se u šestom ili osmom mjesecu života (Pribanić, 2015). Potrebno je neko vrijeme da se dijete privikne na nošenje slušnog aparata i slušanje preko njega.

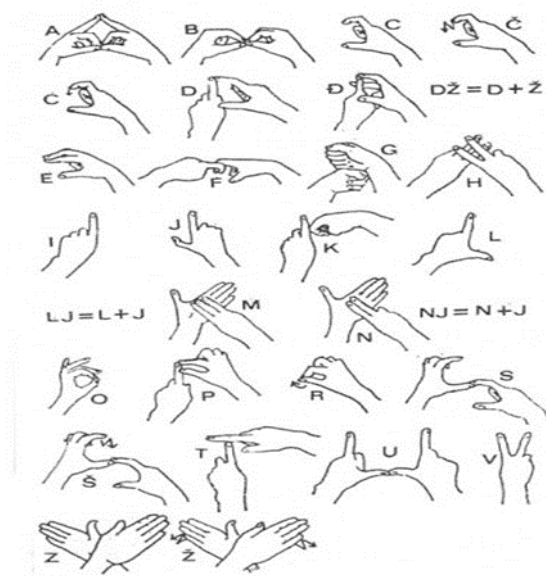
2.3. Znakovni jezik

Većina djece s oštećenjem sluha ima čujuće roditelje koje ne znaju i ne koriste znakovni jezik pa djeca nemaju doticaj s njime. Kada se postavi dijagnoza za njihovo dijete roditelji su često zbunjeni i ne znaju što trebaju učiniti pa se savjetuju sa stručnjacima i medicinarima. Stručnjaci im savjetuju oralnim pristup razvoju jezika. Oralni pristup temelji se na vještinama slušanja i govornog razvoja uz pomoć slušnih pomagala, slušnog aparata ili kohlearnog implantata (Frklič, 2020). Medicinari ne savjetuju da se uči znakovni jezik nego ga često i zabranjuju ili uzimaju kao rezervu, kao zadnju opciju. Važno je za dijete da počne učiti znakovni jezik u prvim godinama svoga života. Rana upotreba može poboljšati kasnije jezična postignuća. Čujući roditelji se nikada nisu ni informirali o znakovnom jeziku nego vjeruju na riječ stručnjacima. U državama poput Amerike, Švedske koristi se dvokulturni pristup što znači da u prvi plan stavlja znakovno-jezičnu komunikaciju, ali i učenje standardnog govornog jezika (Pribanić, 2015). Znakovni jezik ima fonetiku, morfologiju, sintaksu, semantiku i pragmatik (Pribanić, 2015). „Hrvatski znakovni jezik sustav je vizualnih znakova koji, uz pomoć posebnog položaja (oblika šake), orijentacije, položaja i smjera pokreta ruke, tvore koncept odnosno smisao riječi.“ (Udruga osoba oštećena sluha Bjelovarsko-bilogorske županije). Osim ruku znakovni jezik uključuje i držanje tijela i glave te izraz lica. On nije univerzalan već postoje i britanski znakovni jezik, američki... U hrvatskom znakovnom jeziku postoje dva tipa abecede, a to su jednoručna i dvoručna. Jednoručna abeceda oponaša mala tiskana slova dok dvoručna oponaša velika tiskana slova hrvatske abecede.

Slika 3. Primjer jednoručna abecede

Izvor: <http://uoosbbz.hr/znakovni-jezik/abeceda/jednorucna-abeceda1> (17.8.2024.)

Slika 4. Primjer dvoručna abecede

Izvor: <http://uoosbbz.hr/znakovni-jezik/abeceda/primjer-dvorucne-abecede-hrvatskog-znakovnog-jezika> (17.8.2024.)

2.4. Kako komunicirati s osobama oštećena sluha?

1. Treba uvijek pokazati lice

Osobe s oštećenjima sluha često čitaju s usana pa je jako bitno kada pričamo s njima da nam lice bude okrenuto prema njima i da se ne nalazimo u nekom zatamnjenom prostoru gdje nam te osobe nema moći vidjeti lice. Važno je kako i izgovaramo pojedine riječi jer neka slova imaju isti izgovor. Žvakača ili nešto u ustima također otežava čitanje s usana.

2. Usmjeriti pažnju

Gluhe i nagluhe osobe ne mogu pratiti više toga odjednom. Ako je više osoba uključeno u razgovor važno je da govore jedna po jedna, a nikako u isto vrijeme. Ne treba vikati niti radite previše mimika licem jer to može dovesti do nelagode u gluhe i nagluhe osobe. Treba se ponašati prirodno.

3. Jednostavan vokabular

Trebaju se koristiti jednostavnije riječi i rečenice kako bi se olakšalo čitanje s usana. Neke od osoba koje imaju oštećenje sluha imaju siromašan vokabular pa treba obratiti pažnju i na takve stvari. Ako vas osoba ne razumije i nakon što ste više puta ponovili istu rečenicu nemojte inzistirati na ponavljanju iste već ju pokušajte pojednostaviti.

4. Kontakt

Ako se radi o nekim stručnim pojmovima ili riječima najbolje je gluhoj ili nagluhoj osobi takve stvari dati pismeno. Njima je teško komunicirati putem telefona/mobitela pa je u takvim situacijama najbolje poslati SMS poruku ili koristiti neku drugu društvenu mrežu koja uključuje pisanje.

5. Buka

Slušna pomagala koja osobe s oštećenjima sluha koriste pojačavaju sve zvukove pa je potrebno kada razgovaramo udaljiti se od izvora buke i bučnih mjesta da nas osoba može razumjeti.

6. Znakovni jezik

Ukoliko gluhe i nagluhe osobe koriste znakovni jezik, a mi s njima komuniciramo svaki dan poželjno je naučiti neke osnove znakovnog jezika zbog lakše komunikacije.

3. PRIKAZ SLUČAJA I ISKUSTVA KORISNIKA

Autorica ovog završnog rada je za potrebe pisanja i poznavanja teme i problematike oštećenja sluha obavila intervjue s roditeljima i njihovom djecom koja imaju oštećenje sluha. Roditelji ove djece su čujuć i bilo im je prvotno teško prihvatiti činjenicu kako njihova djeca imaju oštećenja sluha. Nikada se prije nisu susreli s takvim slučajevima u vlastitoj okolini te im je to predstavljalo nepoznanicu, a samim time nisu bili sigurni što trebaju činiti. Krenuli su na savjetovanja sa stručnjacima i slijedili njihove daljnje upute. Djeca su kroz razne aktivnosti i igru u Poliklinici za rehabilitaciju slušanja i govora SUVAG u Zagrebu stjecala određena znanja i vještine koja će im trebati kroz život. Najveći broj aktivnosti temelji se na slušanju i razgovoru, a autorica rada je s roditeljima i djecom spoznala kako je glazbena stimulacija jedna od važnijih karakteristika. U intervju su sudjelovale K.P. i njezina kćer L.H. te D.P. i njezina kćer L.P. Djevojčica L.H. rođena je s teškim oštećenjem sluha i rupicom na srcu. Kada je napuštala bolnicu, roditelji nisu bili obavješteni o bilo kakvoj mogućnosti oštećenja sluha. Dolaskom na kontrolu u dobi od četiri mjeseca majka je obavještena o oštećenju te je upućena na daljnju provjeru. Dolaskom na SUVAG i dubinskim snimanjem postavljena je dijagnoza i djevojčica je bila kandidat za kohlearni implantat. Do same operacije djevojčici je dodijeljen slušni aparat koji joj je pomogao da se privikne na zvukove. Nakon operacije, djevojčica je uključena u program rehabilitacije, a zatim i u vrtić na SUVAG-u. Rupica na srcu počela se smanjivati kako je djevojčica rasla i sad je više nema. L. je topla, vesela i srdačna djevojčica. U novoj sredini sramežljiva je i ne započinje razgovor prva. Agramatičnost se očituje u nepravilnoj uporabi roda, broja i padežnih nastavaka te neuporabi pomoćnih glagola. Na pitanja odgovara kratkim odgovorima. Na početku intervjua bila je u strahu da neće znati odgovoriti na pitanja koja će joj biti postavljena, ali na kraju je priznala da nije bilo tako strašno. L.P. je djevojka koja ima oštećenje sluha, poremećaj govora i razumijevanja. Prilikom poroda došlo je do komplikacija i ostala je bez kisika. Liječnici su majci rekli nekoliko dijagnoza među kojima da nikada neće hodati. Majka je s djevojkom krenula na fizikalnu terapiju i djevojka je uspješno prohodala. Djevojka je počela izgovarati samo prve slogove riječi poput ma, ba, ta, što je majci bilo neobično. Primijetila je kako se djevojčica ne odaziva svaki put na svoje ime. Kada je bila okrenuta desnom stranom prema govorniku odazivala se, a kada je bila okrenuta lijevom stranom, nije se odazivala. Otišla je s djevojkom kod liječnice, ali liječnica je rekla da je samo lijena i da će s vremenom početi govoriti. Majka je bila uporna i inzistirala te je djevojka upućena na SUVAG gdje su otkrili kako djevojka ima oštećenje sluha. Na desno uho dobila je slušni aparat, a na lijevo su joj ugradili kohlearni implantat. Djevojka se uspješno opravila od operacije i krenula u vrtić na SUVAG-u. Kasnije je tamo krenula i u školu. L je nasmijana,

vedra i vesela djevojka. Izražava se agramatičkim rečenicama lošije strukture. U početku našeg upoznavanja djevojka se sramila, ali na kraju je bila opuštena.

Napravljen je transkript razgovora sa svim sudionicima, stoga je stavljen posebni naglasak na sve napisane riječi, bilo da su one gramatički točne ili netočne.

3.1. *Intervju s K.P.*

Intervju s K.P. obavljen je dana 16. kolovoza 2024. godine u obiteljskoj kući u Križevcima. Sami intervju trajao je 14 minuta.

1. Koju dijagnozu ima Vaše dijete?

L. dijagnoza je srednja teška naglušost, obostrano teško oštećenje sluha.

2. Kada ste saznali za dijagnozu?

Za dijagnozu smo saznali kada je imala četiri mjeseca. Kada smo puštene iz rodilišta nisu nam ništa rekli osim da kroz mjesec dana moramo doći na kontrolu da se vidi da nije ostalo plodne vode ili nešto, ali kada smo došli na kontrolu pokazalo je negativno, da ne čuje i rekli su sa četiri mjeseca starosti najbolje otići provjeriti dubinsko snimanje koje se naziva BERA na SUVAG da se snimi oštećenje kakvo je i kakvo ima. Kada smo došli tamo napravili su dubinsko snimanje gdje su ustanovili da ima srednje tešku naglušost.

3. S koliko godina je dobila umjetnu pužnicu?

Kada je ima godinu i pol dana. Bila je relativno mala i nije znala kaj se događa niti ništa. Ona se do tih godinu i pol služila slušnim aparatima, znači nije bila skroz bez sluha, pratila je zvukove i sve to samo što nije komunicirala, nije na vrijeme govorila pa kasni za svojim vršnjacima dvije godine kaj se tiče govora.

4. Jeste li sami birali umjetnu pužnicu ili su doktori već odredili koju pužnicu će dobiti?

Na SUVAG-u su sami sve riješili, tu pužnicu koju je dobila su joj dali.

5. Ide li pužnica na teret HZZO-a, kupuju li ju roditelji ili na neki treći način?

Sve ide na teret HZZO-a. Roditelji koji su htjeli staviti umjetnu pužnicu djetetu i na drugo uho su mogli, ali su to morali platiti sami.

6. Kako se pripremala za umjetnu pužnicu? Koje sve pretrage je morala obaviti?

Morala je biti potpuno zdrava, nije smjela biti prehladna, nije smjela biti bolesna, radili su i CT kostiju, morali su se određeni nalazi napraviti. Imala je od rođenja i neku malu rupicu na srcu pa se to moralo pratiti da li bi se mogla uopće operacija izvršiti ili ne, ali kada smo napravili sve nalaze rekli su da može, da je sve u redu. Nastavili smo pratiti tu rupicu, jednom godišnje se išlo na kontrolu za srce. Sad je sve u redu, zatvorila se ta rupica kako je ona rasla.

7. Jesu li vam objasnili ma koji način umjetna pužnicu funkcionira?

Da, naravno. Kad su nju operirali taj dio magneta su ugradili unutra, sa vanjskim djelom i vanjskim procesorom smo išli na SUVAG gdje su se tonovi, glasnoća i ti decibeli prema njezinom oštećenju prilagodili. Da joj tonovi ne bi bili previsoki, preglasni, da joj ne bi šumilo ili zujalo ili nešto. Vodila se kontrola redovito da ne bi došlo do nekakvog oštećenja ili da ne čuje ili da ima smetnje jer to je jako neugodno za slušanje kad ti zuji u ušima.

8. Kako je išao oporavak nakon što je dobila umjetnu pužnicu?

Relativno brzo je išao oporavak. Sve je lijepo, fino zaraslo, magnet je držao normalno, nije bilo nikakvog crvenila niti bilo kaj slično. Od početka je magnet bio malo jači pa smo išli u Mediju gdje su oni promijenili taj magnet da joj ne bi bilo crvenilo na koži. Relativno brzo se opravila i krenuli smo s rehabilitacijom.

9. Koliko dugo je trebala čekati da se uključi u njihov vrtić?

U početku je išla dva puta na tjedan po 45 minuta na rehabilitaciju slušanja i govora u Centar za umjetnu pužnicu Poliklinike SUVAG. Čim su logopedi i rehabilitatori primijetili joj to nije dovoljno oni su nju odma uključili u vrtić. Nije trebala dugo čekati.

10. Tko je sve s njom ramo radio? Što su radili?

Imala je logopeda, imala je stručnog rehabilitatora, kada su ju uključili u vrtić imali su glazbenu stimulaciju, pratili su je psiholozi i logopedi, imali su jezično izražavanje, u dosta toga su bili uključeni.

11. Koliko često je išla tamo u vrtić?

U vrtić je išla svaki dan, jedan tjedan ujutro, jedan tjedan popodne, od 8 do 13 ili od 13 do 18 sati. Ako je bila bolesna to smo opravdavali liječničkom ispričnicom.

12. Je li se s njom kada radilo individualno ili je uvijek radila u grupi?

I individualno. To su imali posebno, Helena Milković je bila audio rehabilitator, ona ju je uzimala individualno da se vidi koju stranu bi trebalo poboljšati, onu jezičnu, logopedsku, ovisi kako su oni smatrali.

13. Koliko ih je bilo u grupi?

U grupi ih je bilo oko 19. S time da u grupi nisu bila samo djeca s umjetnom pužnicom. U grupi su bila i djeca sa slušnim aparatima, ako su trebali ići na glazbenu stimulaciju onda su bili podijeljeni. Manja grupica je išla na glazbenu stimulaciju, ovi su išli na jezično izražavanje. Ni po godinama nisu bili isti. Neki su bili predškolarci, neki su bili dvije godine ispod pa su njih zajedno stavili na jezično izražavanje gdje su učili slova, čitati ili spajati slova da zna pročitati riječ koja je.

14. Kako je izgledao jedan njezin tipičan dan tamo?

Krenuli smo za Zagreb negdje otprilike oko pola 7 ujutro. Ona je uvijek bila vesela, sretna i pasalo joj je to, voljela se družiti. Kad je došla tam imala je ko malu školsku torbu, imala je svoju knjigu u koju su bili pisali ili učili. Imala je svoje papuče, lijepo se preizувала, ušla unutra družila se prijateljima, čitali su, pisali su, crtali su, igrali su se, pjevali su, imali su i užinu. Imali su igre vani dok je bilo lijepo vrijeme. Ispred SUVAG-a imaju jako lijepi park za djecu. Sve do negdje 18:30, 18:40 dok su se polako počeli pripremati i spremati pa smo ih kupili iz vrtića za doma. Više manje su svi ti dani jednako izgledali. Eventualno ako je više puta išla kod logopeda ili rehabilitatora makar su oni to sve odradili u grupama. Čak su radili i koje kakve priredbe. Išli smo jedanput u Gavelu dok je bila kraljevna na zrnju graška, dok su glumili. Svašta su radili, baš su puno radili s djecom kaj se toga tiče.

15. Jeste li imali neke zadatke koje ste doma morali rješavati?

Više su to bili zadaci kad je išla individualno na 45 minuta onda je trebalo proći i ponoviti kaj se radilo ako su uz slike obrađivali neku priču. Imala je za domaću zadaću po slikama ispričati svoju priču, da ih opiše i objasni. Kad je bila uključena u vrtić toga nije bilo, mislim prošlo smo mi kaj se taj dan radilo, ali ona je bila tamo od 13 do 18 i drugi dan ispočetka pa nisu bile nikakve zadaća da se moraju napraviti. Više su oni s njima to sve obradili i odradili.

16. Gdje je išla u pred školu?

Na SUVAG. Oni su odradili taj dio male škole.

17. Kako se pripremala za školu?

Na SUVAG-u su super pripremili djecu za školu. Lijepo su to sve s njima odradili i objasnili im tak da je ona spremna ušla u prvi razred. Imali smo jednog dječaka koji je kućni prijatelj, a i on je isto kretal u prvi razred pa joj je bilo lakše uklopiti su u taj razred kad je imala nekoga koga je znala. Znao je da ona ima umjetnu pužnicu i s njima je mogla razgovarati i nije joj bilo neugodno. Makar kad je došla u prvi razred nije imala nikakvih problema s prijateljima, svi su ju dobro prihvatili i odma na prvom sastanku smo to sve definirali, ja sam objasnila situaciju u kojoj se ona nalazi i sve tak da nije bilo nikakvih problema.

18. Je li prelazak iz vrtića u školu bio težak?

Nije, ona je baš bila spremna za školu. Na SUVAGU- u je naučila slova pisati i čitati, brojeve pisati, zbrajati i oduzimati do 10 tako da je u školu ušla spremna.

19. Mislite li da bi joj bilo lakše da je paralelno učila i znakovni jezik?

Jako puno zna čitati s usana i ne bi mogla baš točno odgovoriti na to pitanje. Možda bi joj i bilo lakše, ali opet mora misliti kaj ti znakovno pokazivaš, a opet se mora koncentrirati kaj bi rekli. Nisam bila suočena s time jer su na SUVAG-u rekli da kod njima nema znakovnog jezika i da oni ne podržavaju znakovni jezik. Sva djeca koja imaju problema sa govorom ili sluhom moraju se isključivo fokusirati da slušaju jer ako ti znakovno pokažeš on te ne sluša nego te gleda i čita ti s usana, a to kod njih ne dolazi u obzir. Oni su baš ustanova da djecu nauče slušati i putem slušanja oni govore, na taj način.

20. Je li se sramila pričati kada je došla negdje u društvo?

Općenito ju je sram kad dođe negdje ili nekoga ne pozna ona se povuče, ali ako ju neko nekaj pita ona odgovori bez problema ako je razumjela pitanje i ako ga je čula. Kad su neki nepoznati ljudi ako ju nitko ništ ne pita ona šuti i ništ ne govori. Mislim da nema problema s novim upoznavanjima ili da joj to stvara nekakvi problem.

21. Namješta li si sama vanjski dio procesora?

Da. Kaj se toga tiče nismo imali nikakvih problema, to je dosta jednostavno i brzo je ona to sve skužila.

3.2. *Intervju s L.H.*

Intervju je obavljen 16. kolovoza 2024. godine s L.H. u njejoj obiteljskoj kući u Križevcima. Vrijeme trajanja intervjua bilo je tri minute.

1. Kako ti je bio ići u vrtić na SUVAG-u?

Bilo mi je jako super, lijepo mi je bilo tamo, družila sam se puno i to sve.

2. Što ste tamo sve radili?

Radili smo svega, naučila, zadaću napisati, naučiti pisati, kako lijepo držati olovku, radili smo kao pjevati i to, naučiti napamet.

3. Kako si učila nove riječi?

Ne sjećam se bas, ali imali smo sliku pa tako.

4. Jesi li stekla prijatelje?

Jesam. Najbolji prijatelji su bili Ivica, Helena i Paola.

5. Jesi li voljela ići tamo?

Da, super je bilo.

6. Kako ste te igrali?

Pa ajmo reći nekakvu knjigu za čitati ili pronaći kamo su stvari nestale, moraš naći gdje su te stvari, malo smo plesali, igrali se lutkom, loptom.

7. Jeste li pjevali?

Puno smo pjevali.

8. Čega se najviše sjećaš iz tog vremena?

Najljepše mi je raditi pekara za kruh dane i to. Sjećam se dok sam bila mala uvijek sam se družila sa Ivicom, plesali smo.

9. Je li ti bilo teško stalno se voziti u Zagreb?

Ne.

10. Jesi li se bojala ići u školu?

Malo

11. Gdje ti je bilo ljepše - u vrtiću ili u školi?

U vrtiću.

3.3. *Intervju s D.P.*

Intervju je obavljen 20. kolovoza 2024. godine s D.P. u KTC Gradskoj kavani u Križevcima.

Intervju je trajao 9 minuta.

1. Koju dijagnozu Vaše djetete ima?

Oštećenje sluha, poremećaj govora i razumijevanja.

2. Kada ste saznali za dijagnozu?

Sa tri godine. Na porođaju je došlo do komplikacija, ostala je bez kisika. Odma smo krenuli na fizikalnu terapiju. Kada je krenula hodati primijetili smo da se nekad odaziva na svoje ime, a nekad ne. Kad je bila okrenuta desnom stranom onda je čula, a kad je bila okrenuta lijevom stranom onda nije. Skušili smo i da ne pričala pa nam je doktorica rekla da je lijena, ali mi samo inzistirali na daljnjim pretragama i tako su nas poslali na SUVAG gdje su otkrili da ne čuje.

3. S koliko godina je dobila umjetnu pužnicu?

Sa tri godine je dobila umjetnu pužnicu. Odma smo išli na soluciju da dobije i aparatić tako da sinkronizirano čuje, kad postoji nešto ostataka nema govornog razumijevanja, ali prima zvukove na njega.

4. Jeste li sami birali umjetnu pužnicu ili su doktori već odredili koju pužnicu će dobiti?

Sve su nam odredili i umjetnu pužnicu i aparatić. Po njezinom oštećenju to je bio jedini aparatić odgovarajući za nju.

5. Ide li pužnica na teret HZZO-a, kupuju li ju roditelji ili na neki treći način?

Sve je išlo na teret HZZO-a jer je ona bila odgovarajući kandidat za to.

6. Kako se pripremala za umjetnu pužnicu? Koje sve pretrage je morala obaviti?

Radila smo BERU u snu, radili smo tonsku audiometriju, radili smo psihologa, neurologa, fizikalnu, radili smo baš komplet sve. Priprema za to je trajala godinu dana.

7. Jesu li vam objasnili ma koji način umjetna pužnicu funkcionira?

Jesu, s tim da je nama to sve bilo u godinu dana s tim svim kontrolama i pretragama, poprilično brzo. Mi nismo ni znali da postoji lista za čekanje, ali je njima bila jedna pužnicu slobodna, a

nisu imali dijete tak da je ona upala u to vrlo brzo. malo nas je zateklo, nismo bili nešt spremni, ali sve su nam objasnili. Kako radi, kako treba odrađivati fitinge, kolko treba ići na kontrole, kako se održava, kako to funkcionira. Dobili smo sve upute na SUVAGU-u.

8. Kako je išao oporavak nakon što je dobila umjetnu pužnicu?

Pa super. S obzirom na ono kak sam ja to doživjela da se djetetu brusi lubanja di se to umetne unutra, ja sam mislila da je to puno nešto strašnije nego kak to djeca prihvate. Oni to prihvate kao ništa strašno.

9. Koliko dugo je trebala čekati da se uključi u grupu?

Mi smo u sedmom mjesecu dobili pužnicu, 3. 9. je bila vanjska prilagodba procesora i tad je odma krenula u vrtić. Sve je to išlo tak brzo ko da smo godina unaprijed naručeni.

10. Tko je sve s njom ramo radio? Što su radili?

Imali su grupnu tetu koja je bila s njima, njih je bilo osam u vrtiću i svojega logopeda. Imali su tetu koja je radila tjelesni s njima i tetu koja je radila glazbeni s njima. I u vrtiću i u školu su imali priredbe. Znala je recitirati i bila je u kazalištu. Napravili su Labuđe jezero, tamo su plesali. Jedan jako lijep trenutak za roditelje, dok vidiš svoje dijete, a znaš da ima poteškoću. Vidiš kak se snalazi s pravim režiserom tamo u kazalištu, koji je to sve stvarno odlično izveo i djeca koja su bila presatka i kak su to sve polovili, baš lijepo.

11. Koliko često je išla tamo u vrtić?

Svih pet dana u tjednu.

12. Jeli se s njom kada radilo individualno ili je uvijek radila u grupi?

I individualno. Imaju tog logopeda koji uzima svako dijete zasebno u kabinu po 45 minuta minimalno plus grupno normalno.

13. Koliko ih je bilo u grupi?

Bilo ih je osam.

14. Kako je izgledao jedan njezin tipičan dan tamo?

Uh, šareno. Od samog dolaska u vrtić, ulaska u grupu, pripreme za taj dan. Teta ih je posjela i objasnila što će taj dan raditi, kako će se igrati, kako će to izgledati. U dogovornu sa logopedicom, ova kaj je radila individualno, ona je odlučivala koji dan, koje dijete ide k njoj na

individualno i koliko, s tim da su imali i glazbeni i tjelesni, gablec obavezno i igranje vani u parkiću. Pet sati je to nekakvih trajalo svaki dan u vrtiću.

15. Jeste li imali neke zadatke koje ste doma morali rješavati?

Da, od tete koja je radila individualno s njom obavezno smo dobili neke zadatke. Neke sitne pjesmice koje je trebalo naučiti, neke sitne stvarčice koje je ona radila s njom i zadala joj je, to smo morali odrađivati doma s tim da normalno sve njezine potrebe šta je ovo, šta je ono sve smo to u hodu rješavali.

16. Gdje je išla u predškolu?

U predškolu je išla u SUVAG i cijelih osam godina školovanja u SUVAG.

17. Kako se pripremala za školu?

Normalno, od abecede i brojenja do 10. Ostalo je sve odrađivala u prvom razredu na SUVAGU- u to su sve preuzeli oni.

18. Je li prelazak iz vrtića u školu bio težak?

Nije, njoj nije bil nikakvi problem jer je još u vrtiću lijepo baratala i olovkom i bojicama. Ima tu umjetničku crtu nadarenu za bojanje, za crtanje to joj je super.

19. Mislite li da bi joj bilo lakše da je paralelno učila i znakovni jezik?

Pa ne znam, Oni nisu pobornici da djeca uče znakovni jezik ako lijepo prihvate pužnicu i dobro čuje na to. Pužnica, aparatić svejedno, ako vide da djetetu to dobro ide i da se dobro snalazi oni forsiraju da se onda ne uči znakovni jezik nego da se fokusira na slušanje. Ako vide da djetetu baš ne ide onda dolazi u obzir i znakovni jezik.

20. Je li se sramila pričati kada je došla negdje u društvo?

Pa je. To i sad ima malo distancu, mora prvo sve malo vidjeti, kak dišu prema njoj, e onda je ona otvorenija za razgovor.

21. Namješta li si sama vanjski dio procesora i aparatić?

Sve. Od početka još kad smo u vrtić išli. Ona je jako brzo osvijestila da njoj to koristi. Imali smo jednu zgodu kad smo išli tramvajem. Kak je nogicom iskoračila iz tramvaja njoj je magnet ispal dolje. Ona je sebi automatski magnet stavila gore i baš je bila audiorehabilitatorica s nama u tramvaju i ona kaže meni: „Mama, jel ona to stvarno sama sebi vratila gore?“, ja velim: „Da“,

veli ona: „Ja ne mogu vjerovati da je ona u mjesec dana osvijestila da to njoj treba da ona sebi to sama vraća gore.“ Nismo imali nikakvih problema jer je pažljiva prema tome i to njoj treba i to je super. Nemamo s time nikakve brige.

3.4. *Intervju s L.P.*

L.P. pristupila je intervjuu 20. kolovoza 2024. godine u KTC Gradskoj kavani u Križevcima. Intervju je trajao do 14:50 do 14:55.

1. Kako ti je bio ići u vrtić na SUVAG-u?

U vrtić na SUVAG-u je bilo odlično.

2. Što ste tamo sve radili?

Vježbali smo se, nove riječi, igrali smo se, pjevali smo se, slušali smo se

3. Kako si učila nove riječi?

Više sam puta morala izgovoriti tu riječ.

4. Jesi li stekla prijatelje?

Najbolji prijatelj je bio Saša, a prijateljica bila je Patricija.

5. Jesi li voljela ići tamo?

Da, voljela sam ići tamo.

6. Kako ste te igrali?

Igrali smo se skrivača, UNO karta, nogomet i graničar.

7. Jeste li pjevali?

Jesam, pjevali smo.

8. Čega se najviše sjećaš iz tog vremena?

Igre, druženje s prijateljima.

9. Je li ti bilo teško stalno se voziti u Zagreb?

Bilo mi je teško jer sam morala rano buditi.

10. Jesi li se bojala ići u školu?

Nisam bojala ići u školu.

11. Gdje ti je bilo ljepše - u vrtiću ili u školi?

Bilo je ljepše u školi.

4. ZAKLJUČAK

Djeca s oštećenjima sluha integrirana su u naše društvo. Kao i sva druga djeca i ona imaju pravo na druženje i igru sa svojim vršnjacima. Bitno je djeci dati priliku da razviju svoj puni potencijal i osjete se prihvaćeno. Čujućí roditelji kada dobe dijete koje ima oštećenje sluha su zbunjeni i prestrašeni. Nisu sigurni što trebaju raditi i oslanjaju se na mišljenje stručnjaka. Mnogi stručnjaci često ne dozvoljavaju da djeca uče znakovni jezik jer smatraju da im to neće biti od pomoći nego da će im odmoći. To smo imali prilike i vidjeti u intervjuima s majkama čija djeca imaju oštećenje sluha. Kada su upitane za znakovni jezik, obje majke su odgovorile da nisu bile upoznate s tom tematikom i da su im u Poliklinici SUVAG jasno dali do znanja da oni ne prakticiraju niti podržavaju znakovni jezik. Iako se protive znakovnom jeziku istraživanja su pokazala da djeca koja uče znakovni jezik od najranije dobi, a kasnije govorni jezik imaju bolja postignuća u učenju govornog jezika. Kohlearni implantat ili umjetna pužnica je uređaj pomoću kojeg velik broj djece usvoji govor. Možemo reći da je najveća mana ovog uređaja ta kada dođe do nekog oštećenja on prestaje s radom i djeca postanu potpuno gluha. Rana rehabilitacija važna je za daljnji djetetov razvoj. Vrijeme između dobivanja umjetne pužnice i uključivanja djece u program je relativno kratko, navode intervjuirane majke. Djeca su mala i nisu svjesna što se događa, ali su majke bile zabrinute i sve im je djelovalo zastrašujuće. Djeca su se uključila u vrtić na SUVAG-u gdje su s njima radile osobe koje su educirane za takve slučajeve poput psihologa, logopeda, audiorehabilitatora. Glazbena stimulacija igra jako važnu ulogu i često se koristi. Objе djevojčice izjasnile su se kako su voljele ići na satove glazbenog i pjevati. One su vrtić doživjele kako mjesto zabave i druženja. Možemo zaključiti kako se djeca s oštećenjima sluha ne razlikuju od ostale djece. Baš poput ostalih i oni vole pjesmu, druženje, ples i igru.

LITERATURA

- 1) Bosnar, B. i Bradarić-Jončić, S. (2008). Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja. *Stavovi prema integraciji gluhe djece, znakovnom jeziku i uključivanju tumača za znakovni jezik u redovne vrtiće i škole*, Vol 44, No. 2, 11-30. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/30716> (10.8.2024.)
- 2) Bradarić-Jončić, S. (1997). Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja. *Vizualna percepcija govora i gluhoća*, Vol 33, No. 2, 191-131. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/101136> (10.8.2024.)
- 3) Bouillet, D. (2019). *Inkluzivno obrazovanje: odabrane teme*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet
- 4) Ćuk, I. (2022). *Inkluzija djece s teškoćama u razvoju u vrtičkim ustanovama* (Završni rad). Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti. Preuzeto s <https://repozitorij.unipu.hr/islandora/object/unipu%3A6890> (7.8.2024.)
- 5) Frklič, M. (2020). *Bilingvalni-bimodalni pristup u habilitaciji gluhog djeteta s kohlearnim implantatom* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet. Preuzeto s <https://repozitorij.erf.unizg.hr/islandora/object/erf:862> (7.8.2024.)
- 6) Kašnar, T. (2017). *Glazbeni odgoj u osnovnim školama i djeca s oštećenjima sluha* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, Odsjek u Petrinji. Preuzeto s <https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg:306> (7.8.2024.)
- 7) Katalinić, M. (2023). *Djeca s posebnim potrebama i djeca s teškoćama u razvoju u redovnim dječjim vrtićima* (Završni rad). Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti. Preuzeto s <https://zir.nsk.hr/islandora/object/unipu:7902> (7.8.2024.)
- 8) Merćep, M. (2024). *Uloga i značaj komunikacijskih ploča na javnim površinama* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet. Preuzeto s <https://repozitorij.erf.unizg.hr/islandora/object/erf:1511> (8.8.2024.)
- 9) Mihaljević, P. (2016). *Mišljenje roditelja djece s oštećenjem sluha o podršci dobivenoj tijekom rane intervencije* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet. Preuzeto s <https://repozitorij.erf.unizg.hr/islandora/object/erf:139> (8.8.2024.)

- 10) Mutić, J. (2018). *Nepoželjna ponašanja u skupinama djece s teškoćama u razvoju* (Diplomski rad). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti. Preuzeto s <https://zir.nsk.hr/islandora/object/foozos:739> (8.8.2024.)
- 11) Narodne novine (2008) *Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe*. Preuzeto s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2128.html (10.8.2024.)
- 12) Narodne novine (2007) *Konvencija o pravima osoba s invaliditetom*. Preuzeto s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2007_06_6_80.html (13.8.2024.)
- 13) Narodne novine (2001). *Zakon o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom*. Preuzeto s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_07_64_1049.html (16.8.2024.)
- 14) Narodne novine (2023). *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*. Preuzeto s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_12_156_2387.html (10.8.2024.)
- 15) Nebosenko, M. (2018). *Glazba i inkluzija u ranom i redškolskom odgoju djece s teškoćama u razvoju* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, Odsjek za odgojiteljski studij. Preuzeto s <https://repositorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg:604> (8.8.2024.)
- 16) Novak, M. (2020). *Uključivanje djece s teškoćama u predškolske ustanove* (Završni rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, Odsjek za odgojiteljski studij. Preuzeto s <https://repositorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg:1948> (8.8.2024.)
- 17) Pribanić, Lj. (2015). Medicinski vjesnik. *Kako komunicirati s djetetom oštećenja sluha – utjecaj stavova obitelji i profesionalaca na odabir oblika komunikacije*, Vol 47, No. (1-2), 41-48. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/193296> (12.8.2024.)
- 18) Poljak, M. (2022). *Rana intervencija djece s oštećenjem sluha* (Završni specijalistički rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet. Preuzeto s <https://repositorij.erf.unizg.hr/islandora/object/erf:1095> (8.8.2024.)
- 19) Ujedinjeni narodi (1989). *Konvencija o pravima djeteta*. Preuzeto s <https://dijete.hr/hr/services/konvencija-o-pravima-djeteta/> (13.8.2024.)
- 20) <https://www.albarubraotorinolaringologija.hr/kome-se-i-kada-ugraduju-slusni-implanti/> (12.8.2024.)
- 21) <https://www.enciklopedija.hr/clanak/sluh> (8.8.2024.)

- 22) <https://logoped.hr/poremecaji-i-teskoce/ostecenja-sluha/> (14.8.2024.)
- 23) <http://uoosbbz.hr/znakovni-jezik/> (17.8.2024.)
- 24) <https://sluh.hr/ostecenje-sluha/> (17.8.2024.)
- 25) <https://slusni-aparati.hr/2019/10/09/stupnjevi-ostecenja-sluha/> (10.8.2024)
- 26) <https://www.suvag.hr/sto-je-umjetna-puznica/> (8.8.2024.)

POPIS SLIKA

Slika 1. Građa ljudskog uha. Preuzeto s <https://logoped.hr/poremecaji-i-teskoce/ostecenja-sluha/> (16.8.2024.)

Slika 2. Klasifikacija nagluhih osoba. Preuzeto s <https://slusni-aparati.hr/2019/10/09/stupnjevi-ostecenja-sluha/> (17.8.2024.)

Slika 3. Primjer jednoručna abecede. Preuzeto s <http://uoosbbz.hr/znakovni-jezik/abeceda/jednorucna-abeceda1> (17.8.2024.)

Slika 4. Primjer dvoručna abecede. Preuzeto s <http://uoosbbz.hr/znakovni-jezik/abeceda/primjer-dvorucne-abecede-hrvatskog-znakovnog-jezika> (17.8.2024.)

Izjava o izvornosti završnog rada

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih navedenih u literaturi.

(vlastoručni potpis studenta)